

Reindriften i Trøndelag: Arealbehov og arealkonflikter

Av Øystein Johannessen

Assisterende statsforvalter og fungerende reindriftdirektør i Trøndelag

Før jul ble den gamle konflikten mellom reindrift og landbruk aktualisert gjennom rein på innmark i Tufsingdalen i Os kommune. Dette er en krevende situasjon. Det er ofte lettere å si halleluja enn å gjøre det, men en varig løsning krever tiltak som spiller sammen, vilje til reell dialog og likeverdighet mellom aktørene.

Reindriften er en viktig næring både for Trøndelag og i andre regioner. Gjennom reindriften sikrer vi at små og truede språk som sørsamisk har en kulturbærer som binder sammen språk, kultur og næringsutøvelse. Reindriften bidrar til at arealer i utmarks- og fjellterreng blir utnyttet på en bærekraftig måte, og næringen er viktig for å sikre at Norge oppfyller våre forpliktelser hjemlet i internasjonale konvensjoner, særlig ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter. Ansvar er også nedfelt i Grunnlovens § 108.

Reindriftens tilgang på arealer er en kritisk faktor for næringens utvikling og overlevelse. Noe av tilgangen er basert på rett vunnet ved det som kalles alders tids bruk. I andre områder er tilgang på reinbeitearealer sikret gjennom ekspropriasjon eller forhandlet frem i avtaler med grunneiere lokalt.

Tilgangen på reinbeiteområder er ikke fri for problemer og utfordringer. Vi ser en utvikling der ulike utbygginger (hyttebygging, vindkraft), ulike typer aktivitet (hundekjøring, snøscooterløyper) samt klimaendringer, setter press på beiteressursene. Dette kan imidlertid ikke direkte forklare hvorfor rein kommer inn på innmark, slik vi har sett i Tufsingdalen i Os kommune før jul 2020, siden dette er et problem som har vedvart i svært lang tid. Dette skaper et spent forhold mellom reindriften og andre aktører, herunder landbruksnæringen. Jeg har forståelse for at landbruksnæringen opplever situasjonen med rein på innmark som vanskelig.

Det som skjedde i Tufsingdalen i desember får nå sin oppfølging. Det er helt nødvendig. Jeg ønsker i resten av dette innlegget å drøfte hva som skal til for å komme videre og lykkes med en fredelig sameksistens mellom reindrift, landbruk og andre aktører.

La meg starte med statsforvalterens rolle. Statsforvalterens reindriftsavdeling har flere oppgaver overfor reindriften. På den ene side er reindriftsavdelingen førstelinjetjeneste overfor næringen, og vi skal bidra til forvaltning av næringen som en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig næring. På den annen side har avdelingen kontroll- og tilsynsoppgaver overfor reindriften. Dette er en todeling som krever profesjonalitet og en ryddig rolleforståelse.

En vesentlig faktor for å lykkes med forholdet mellom landbruk og reindrift i Tufsingdalen (og andre steder, for den del) er at prosessen er basert på reell dialog. Alle parter bærer et likt ansvar for å sørge for at dialogen opprettholdes. Monolog kamuflert som dialog er ikke godt nok. Ansvar som påhviler alle parter, gjelder også Statsforvalteren i Trøndelag.

Når det gjelder Tufsingdalen spesielt, er det flere tiltak som er viktige. Forliket fra 2019 om oppsetting av sperregjerde er ikke tilstrekkelig fulgt opp. Det er viktig å sørge for at dette skjer før det har gått for lang tid. Videre vil jeg peke på prosjektet «Fremtidsrettet reindrift og jordbruk i områder med arealkonflikt i Hedmark og Trøndelag». Prosjektet skal blant annet se nærmere på utvikling av funksjonelle gjerdeløsninger for å unngå rein på innmark, etablere rutiner for effektiv varsling og god kommunikasjon mellom partene, kartlegging av beiteressurser utenfor Femunden reinbeitedistrikt og andre viktige tiltak. Et vellykket resultat av dette prosjektet forutsetter blant annet at resultatene fra prosjektet blir utnyttet av alle interessenter på en god måte.

Fra Statsforvalteren i Trøndelags side er oppfølging av forliket samt prosjektet «Fremtidsrettet reindrift» de viktigste veiene til fredelig sameksistens mellom reindrift og landbruk i Tufsingdalen. Vi skal også sørge for at reindriftnæringen følger opp den lovpålagte tilsynsplikten, og vi kan vurdere strengere reaksjoner hvis situasjonen krever det, noe vi har gjort tidligere.

Grunnlaget for en konflikt kan ofte ha eksistert lenge, kanskje i generasjoner. Likevel, jeg mener det er et moralsk imperativ i å lykkes i slike saker. Det norske storsamfunnet kan ikke akseptere noe annet enn at vi evner å ha to tanker i hodet samtidig – både vurdere hva som har skjedd og lære av det, og samtidig drøfte hva som skal til for å lykkes på veien videre. Vi skaper ikke fremtiden ved bare å se bakover.